

PANORAMA # XXXVI

የት-ዘ-በት አድማንስ

ነህረ 1 ቀን 2000 ዓ.ም

የተሰኞ ይሁ ማስታወሻ ሌቦችን አይከላም

አጥብኑን መረጃዎች የሚጠኑትን ስነዎዴ ለመስራቢ፣ አධምር ለማጠበና በቅለው ወለደቻቸው በለው ለማሳወን የሚያጠበቃቸው ቅጠል አይገኘም፡፡ ሁሉንተናዊ ተደጋጋሚ እያከሂዳ የአካባቢን አቅጣጫ ለማስቀርር መመከር የሥልጣን ኮመናቸውን የሚያስረዝግኝቸው ሲለማመስላቸው ያሳሰለስ ተረት ያደርጋለ፡፡ የተራቀቀ ተደጋጋሚ ኮመና በማድረግ የተዋጥለት አጥብኑን ሥርዓት የኩሉ ፌርማን እንዲኖሩ ተደርግም ይጠቀ኏ል፡፡ በተለይ የተደጋጋሚውን ታላፊነት የተረከበው ፌርማ ቤትል የተባለው ጉለሰብ የምልዓት- ስነዎዴን አධምር ለመስራቢ ላይ ተሰጠ እንዲኖሩው ችግኝ ተሠራው የመስራት- ተደጋጋሚ፡፡ በደርሱት ክልተደንገድ፡ የባድ በርሃኩ መሬት ይሆናል በለው ያምነት ለለኖር፤ ዓተለርና ጉብረ አበረች በእስራ ሁሉት ዓመታት የሥልጣን ቁይታቸው፡ ፌርማንን ኮውደቀቻቸው የእንደኛው የኩሉም መርሱት ወርደትና ተቋት እንሰተው የአውርጋ የፈልጊዜ ሁሉ ማረጋገጫ እንዲያደርግ መለያቸው፡፡ ፌርማንን መግዛበት ከተደጋጋሚው ወጪ አካምናው ፍሃይቶ እንደተጠቀሙት በረከው የነበረው የፌርማን ነገሮች እያነውበት ንብረ ባባል ለሆተት አይመስላም፡፡ ያም ሆኖ ጉን ተደጋጋሚው ኮመኔረሰው ወድቀታቸው ለደፊናቸው አልቻለም፡፡ የፈዢሙትንም አረመኻያዊ ወንጀል ለሽፍንጻቸው ከቶ አልቻለም፡፡ በመሆኑም በመረጃው ለማት- ከፍርድ ስንትም ይህንን ከታረክ ላት ለማግኘለት አልሆነቸውም፡፡

የወያኑ መረጃዎችም እንደ አቅማቸቱ በራ የእት-የድጋፍን ስነዎዴ ለማታላል መፍጠርመር ከድጋፍ ይከው አስራ ሰባት ዓመታትን አስቀጥረዋል፡፡ በእኔኝ ተፈራራዊ ዓመታት-መስራት በጠባ ስራው በታጠቢ፡ መባሪ/ልደቃቻቸው ባባት ቅጠል እኩል ወሰኑትና ቅጠልት እያመጠ ምልዓት ስነዎዴን ለማውናበድ መቻል የሥልጣን ኮመናቸውን የሚቀጥልቸው ይመስላቸዋል፡፡ በተለይ መለስ ነናዋማ ቅጠል በመቀጠል ወመሆት ተለሱታው የተከናበት መሆኑን በተደርጋጋሚ አስመስክሬል፡፡ ምናልባት ወደ ልት ልክ እንደ አሉም ተከለኝ እንደ ዓለም ቅጠል ወድድር፡ የወመሆታቸው ወድድር በዘመኝ፡ እት-የድጋፍ ማረጋገጫ እና መለስ ነናዋን በመድድር አስልፏ የወጠቀ ቅጠል እንደምታገኝ ተጋጥር አይኖርም፡፡ ወመሆት ጽማዊ እያከመ-፡ በቀበሌ-ተሰኞ ነው እያስቀርቡ የተሰኞ ይሁ እያስገጠው ስነዎዴን ለዘላጋለም መግዛት እንደማይረጃል ጉን አልተረዳደሩም፡፡ መለስ ነናዋ በቅጠል የለደረኩ ማንተም ለሆነው የወያኑ

ታርሰላም በአቀረበው የሥራ ስንብ የሆነዎች እኩልማት ተ-8 ክመቶ እንዲደንብ
የእሁዳ የሚችል እንደተመካደገት የሥራ አጠር ቁጥር እንደተቀነስ የተምህርችና
የጠና አገልግሎቶች እንደተተለቀለው የምዕቀትናውና የነፃና ተኩስረው
መጠን እንደተወገድ፡ ቅጥን-ርጥስ እንደሰሳኑ፡ የዶሞክራሲያዊ የሰበርዎች
መብቶች እንደተከበሩ ያስከሩና ያስከራል፡፡ የልማት ዕድገት እንደተወጪዎች
የሰራዊ የወሰን በተለበበ ቁጥራት ተናግሩ፡ የአሽቃይዎችን መብራዎን ለማግኘት
ተረፈል፡ ከንግግሩ በንግግሩ መለሰ አጠቃላይዎችን ስንብውን እንዲያዙድቁለት
ጠይቀ የጠየቀውን አድርጋው-ለታል፡፡ ስለው ስት ስንብው ግን በብዘውች የምክር
በት አባት አለመጠየቀ የኢትዮጵያ ሲሄን የው እንደተለመዶው በተዘዘበት
አለፈቻል፡፡ ተዘዘበት አይፈጸው መለሰም እያሻሻል ወደ ቤቱ፡፡

ከተሮታንናውና ከውሃት ያስከሩ ባኅንር ግን የሆነዎች ተጨማሪ ሆኖታ
አልተለውጠም፡፡ የኢትዮጵያ ነገራዊ ሆቀ የሚያሳያውም ተቋራኝውን እንደሆነ
ማንኛም ለያሳተባበው አይችልም፡፡ የሚችል ባድ ተስፋ ይግባኝ ከንቱ ነገበት
እንደኛ፡ የአሁበትን የመከራ ካር ገዢታ የተስፈላጊ እንዲሆነ እያደርግውም፡፡ “ይህ
በገልጻ ቅበ ባይጠጣ ዓይ እከከ ይጠናስው ነበር” በለው ለማቅረብ ክልሆነ
በስተቀር፡ የነጠለስ ጥሩታንና ለተለበበ ይበት፡ ለተመማው ወሂ ለታረዘዘው
ለበስ ለያመጠለት አይችልም፡፡ እኩልማው ከስለት ወደ ዕለት አለት
እያሻቃለቁለ መሂሳኑ የዓለም አቀፍ የገንዘብ ተቋማት እያመስከሩ እያለ፡
መለሰ እናዊ የኢትዮጵያ የሚናው ተብሎት ተብሎት ተብሎት ተብሎት ተብሎት
ይህን የውሃት አሁንም ሆነ ለተስተካከለ ግን እንዲት እንዲገኘው
ማንኛሁበትናም የሚችል ለጠቀስ አልችልም፡፡ ለፖርቱን አዘጋጅቱው የሰጠት
አገልግሎቶች፡ እረዳችውን ያልለው፡ መለሰን አታልለው፡ የኢትዮጵያን
አገበ በማቋበበበችው፡ ተሳቁ ባከራዊ ክህደት መረጃዎችውን
የሚገኘበት አይመስለልም፡፡ የሚ ሂይም ባሆን፡ በአምባንና ሥርዓት እኔያ
የሚከለከለ፡ አገልግሎቶች እበዛ ባጥቃ ገለፋችውን የሰጠ፡ ለበብናችውን
የድረሻ፡ አልማሸችውንም የከና በመሆናችው፤ ዕውነቱን ለመናገር ይኩረቱም፡
ቻለውችውም አይኖራችውም፡፡ ለበብናችው በቅሳሳ በፍርሃን በእበዛበነት
የተመስጠ በመሆኑ፡ የሆነዎች ዕውነቱን ለዚህ የአሁበንም ዕርሃ ለመግለጫ
የሚሳሳ እንደኛው የድኩረት ሁዋት የሳችውም፡፡ ይህ ዓይነቱ ክስተት በሆነዎችን
በተፈራረቁት አምባንና ሥርዓቶች የተደረገው መሆኑን የኢትዮጵያ ሲሄን
በሚገባ የውቀዋል፡፡ እስከሁን ግን እየታዘበ፡ እንደቁ እያረጋና የተስፈላጊ ክመን
እንዲመጣ ከመመናት በስተቀር የሚናው ለያደርግ አልሆነለችም፡፡ መፍትሬውን
ገን በፊግማዊ የካናት ሲሄንዊ አመዳ እንዲሆነያንና አይጠረመናም፡፡

በእኔው ወርቃት፡ አስተዳደሩ እየተበለሰ፡ የአሁበት ስቶች እያተባበ፡
 ቅትና-ርተዕ እየተረጋገጧ፡ ሆነቱ የረጋብ፡ የበሽታና የድንገት ሰላም እየሆነች፡
 እያደና እየሰመ፡ የእኔው የቅርብ አማካይዎች ሆነቱ እንዲደግኝ፡ አዝቦም
 እንደበለጥ፣ እንደተደሰተም እድርጋው ይነጋጋችው ነበር ይባላል፡ እራሳችው
 ጥላቂያ የአትዋኑ መሳሪ፡ የአፍሪካ መሬ፡ የዓለም በርሃን ፍቃው እየለ
 በከንቱ ወቆስ ያቀለቁቷልቸው እንደነበር የ ተወልድ የሚያውቃው ነበር፡፡
 የኩልበት በጣት የሚችበሩ እንዲንድ የአሁበት ተማሪችና የህንጻ ተፈርቃዎች
 የህንጻቱን ተቀባዩ ተማሪ ለማስረዳት በዋናናም፡ ሰማ ስያጥና ቅርተዋል፡፡
 እንዲንድቸው ለወገኑ ተክርጋዋል፡፡ የፌዴራል በስተቀር እስከገንዘብ ይረዳ፡
 የ ወርቃት እራሳን እየተለለ የሚኖር ነበር፡፡ ደርግም በመፈከር እየከፈረ፡
 በአደባባይ እየደንበረ፡ የሂሳት ተረጋግጧዎን ከማጠናከር አልፎ ተርጉ፡
 የህንጻቱን ዕውነትና ሁኔታዎ ሆነ የአሁበት መከራና ስቃይ የሚያይበት
 እዱምናም፡ ዕውቀትም፡ ሂይም አልነበረውም፡፡ በደርግ ከረዳ ተከልከለው
 የነበሩትም፡ የቅጥራት መፈከር እንዲያስማ ከመምከር በስተቀር፡ መንግሥቱ
 የይለማርያምን፡ በፊርሰ ማከናዣትና ተወካኤል ዕልፎ አስተኛ ኦነት ወደ
 መቁብረቸው እንደወረዳ እንሰተው ተወ ሌሎት አልደረሰም፡፡ በአየለ ሲ
 የሚችበሩ እትዋኑያውያንም በዋኑ እንደማስቀየ እንሰተው ይፈቱ ሌሎ
 አልቻለም፡ አልደረሰም፡ አልፈለጥም፡፡ ይልቀም፡ ሆነቱ በደመክራል
 መንገድ እንደምትመራ፡ በስሳለበት ዕድገትና በልዕማና እንደተነናበቸ፡
 በመሳው እትዋኑያም ሰላምና መረጃት እንደሰራና እድረጋው ነበር
 የሚኑባቸ፡፡ ተከለ ስብዳሪውያም በቀበሌ-ተሳፋ እየገበ፡ እብየታዊ
 መረጃቸ፡ የስሳለበት ይገኘ፡ ቅሬጠ ሆነው ወደ አዘቃት መሬዳ የአደባባይ
 የሚመር መሆኑ እየተወቀቁ፡ ሰላም፡ ይሞከራብና በልዕማና ሰፍናል በለው
 ለማቻላል ይተረሳል፡፡ እትዋኑያን ምድራዊ ሲያል እድርጋው እየገበ፡ ሆነቱን
 እምሳለ-ገበ እንደሆነች እድርጋው የወጪት ሰልል ይሰላል፡፡ ለጋ ተረጋግጧ፡
 የወጪት ይሰኑና የከወቻር ቁለት የአትዋኑያን ተማሪ ይፈቻው ይመስል፡
 በለምና፡ ለተረሰው ይገኘ፡ ለታረዘዘው ለበለ፡ ለገመማኑ መዳንኑት፡ ለለዳና
 ተክናው መጠለያ ታሬ፡ ወገኑ ወሰተ ለማማቅቁው፡ ነገኑት፡ ለዘነው
 መቆናጥት ይሰጥ ይመስል፡ መለሰና ጉባኤ እበርቸ፡ በህንጻቸን አዝቦ ለይ
 የሙት የተመለበት ጉቀቻና ማሻሻ ይፈቀመብቻል፡፡ ቅድማዊ የይለመሳይና
 የደርግ መንግሥታት፡ በፊርሰ የአትዋኑያን አዝቦ ለገመው ገዢተዋል፡፡
 ይፈናቸውም ነበር፡፡ ይሰኑቸውም ነበር፡፡ የኩልበትም ከፍርቻት የመጠ ተሳታቸ
 አሳይተውም ይሆናል፡፡ እምባገናዊ ተረጋግጧው አካሄድውብቻውም ነበር፡፡
 የወያና መረምቸ ጉን ከፍርቻት የመጠ ተሳች ማሳደራቸው በቻ ስያሆና፡

ከእናርሰ በፈት እንደነበረው እንደ ደርግ ወርቃት ሁሉ፡ የአሁናቸ፡ የወያና
 ጥልገለቸውም ተመሳሳይ ተረጋግጧ በማከናዣ ሆነናንድ አዝቦበት በማተኩትና
 በመበራል ለይ ይገኘለ፡፡ ሆነቱ ሰላት በፈለት ወደ አዘቃት መሬዳ የአደባባይ
 የሚመር መሆኑ እየተወቀቁ፡ ሰላም፡ ይሞከራብና በልዕማና ሰፍናል በለው
 ለማቻላል ይተረሳል፡፡ እትዋኑያን ምድራዊ ሲያል እድርጋው እየገበ፡ ሆነቱን
 እምሳለ-ገበ እንደሆነች እድርጋው የወጪት ሰልል ይሰላል፡፡ ለጋ ተረጋግጧ፡
 የወጪት ይሰኑና የከወቻር ቁለት የአትዋኑያን ተማሪ ይፈቻው ይመስል፡
 በለምና፡ ለተረሰው ይገኘ፡ ለታረዘዘው ለበለ፡ ለገመማኑ መዳንኑት፡ ለለዳና
 ተክናው መጠለያ ታሬ፡ ወገኑ ወሰተ ለማማቅቁው፡ ነገኑት፡ ለዘነው
 መቆናጥት ይሰጥ ይመስል፡ መለሰና ጉባኤ እበርቸ፡ በህንጻቸን አዝቦ ለይ
 የሙት የተመለበት ጉቀቻና ማሻሻ ይፈቀመብቻል፡፡ ቅድማዊ የይለመሳይና
 የደርግ መንግሥታት፡ በፊርሰ የአትዋኑያን አዝቦ ለገመው ገዢተዋል፡፡
 ይፈናቸውም ነበር፡፡ ይሰኑቸውም ነበር፡፡ የኩልበትም ከፍርቻት የመጠ ተሳታቸ
 አሳይተውም ይሆናል፡፡ እምባገናዊ ተረጋግጧው አካሄድውብቻውም ነበር፡፡
 የወያና መረምቸ ጉን ከፍርቻት የመጠ ተሳች ማሳደራቸው በቻ ስያሆና፡

ከራሳቸው የንቀጥናት ሰሚት በመነሳት የእትቶድያን አካባቢ ጥቅምታል፡፡ አዋርዶዎችታል፡፡ ስድስዎችታል፡፡ ስድስዎች ለሰዳበ ይርጋዎችታል፡፡ “በአስራ
ስምንት መቶ ሰማኑያ አንድ (1881) ዓ.ም ስም የወሰዶዎን የትግራን
መንግሥት፡ ይ’ኩዎ እና ለክ ከኝነድ መቶ ዓመት በታሳ በ1981 ዓ.ም.
በኢትዮጵን አስተያየት” እያለ የሚመጣደቂትም፡ ከሸጻንነት፡ ስይሆን ከበቀል፡
ከተላይና ከዘመኑናት ሰሚት መሆኑን መለው የእትቶድያ አካባቢ ይገኘ
አድርሻ ተግኅበዎችታል፡፡ የእትቶድያ ተግር ደግሞ፡ በቀኔ፡ በቀል፡ በጥላይና
አካባቢ እየኖቁ በመፈጸት አይደረግም፡፡ በባድ ተጋጋንዳ ኮሙኬም መፍትሬ
አይገኘም፡፡ የህንጻቸን ፈርማ-ብዘና ወርድ ሰራ ተግር የሚፈጻቸው
በመከባበር፡ በመተሳሳቢ፡ በመተባበርና ሁሉንም ካር በማሳተፍ በቃ ነው፡፡
ይህ ፖስት የሚመጣው ደግሞ ከታሳቸን፡ ከእርቆ ለተዋይነትና ከሁንርና
አካባቢ ቅፌር ኮሚመንያው ወገንተናት ነው፡፡ የወያኑ መረምች መንፈሰ-
ድካማ፡ ዓገኘው በጥላይ የተመሳና በሥነ ለቦናም ለዘሱ ማንኛው ተግባር
በለካልተዘጋጀ፡ አቅመ-ም ሲለ ለተኞው የእትቶድያ አካባቢ ወር ተጋው-
ለተሳለ ተግባር ፈቃድቸች ይሆናለ ተብሎው አይጠበቀም፡፡ ከዘሱ ይልቀ የሚስት
ጥርጋንዳ መንዘቱን የማዘኗቸው ዓይነትና የእስራር ከዚ አድርጉው
ይዘውችል፡፡ የየዘት መንገድ ጥን የፊልማቸውን ማጠር ኮሚበስሩ በቀር ሌላ
ቁይና እያስተናገኘውም፡፡ የጃስት ተጋጋንዳ እንከንሰ ለመለስ ካናወ፡
ለኋይወቃም አልፈረድ፡፡ የእትቶድያንም ተጨባዊ ሁኔታ አይለው-መ-ም፡፡
አካባቢቸን “ገዢ አለኝ በስማይ” ማስተና ክበቃ በዘ ሰነ ማስቀመጥ ደግሞ ወያኑ
ወዳቀቱን በማያመጣው ትግል እናት ለለበለብ የሚረዳው ይሆናል፡፡ ሰነ
ከለፈ! ነገር-ዓለሙ ከተበለሽ! ለፈጥሩ ከተገረሰብ! መቁበሩ ከተማብ! ከፈተ
ከተዋይና በታሳ ይሆናል፡፡ የ ወቂት ደግሞ ከፈርሰ ገዢ ማንሳር ነው
የሚሆነው፡፡ የወያኑ መረምች፡ “ልመና ማለ በቀመና” የሚለውን የህንጻቸንን
ይተብራል ይኖር የሚኋገኘው አገገናም፡፡ ተነገሩም አልተነገሩም፡ ወያኑወቃድ
ለእትቶድያ ጥሩት ለለመጠ ለዓለማቸው ይጠቀመናል በለው የየዘትና የህስት
ጥርጋንዳቸውን ኮሙኬበት ወደ እሳ የሚለ አይሆኑም፡፡ የሁስት ተጋጋንዳ
ገን በመጨረሻ የእትቶድያ አካባቢ ቁጥር ፍርድ ቁጥት ለያደናቸው
እንደማይችል የታረኩ ሁዋ ነው፡፡